

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA HUDBY

Mgr. Viktoria Nagyová

AUTOREFERÁT DIZERTAČNEJ PRÁCE

PRÁCA S HLASOM
V HUDOBNO-DRAMATICKEJ VÝCHOVE

na získanie akademického titulu

Philosophiae Doctor (PhD.)

v študijnom odbore 1.1.10 Odborová didaktika

v študijnom programe Didaktika hudby

NITRA 2015

Dizertačná práca bola vypracovaná v dennej forme doktorandského štúdia na Katedre hudby Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Predkladateľ: Mgr. Viktoria Nagyová
Katedra hudby
Pedagogická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa
Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

Školiteľ: doc. Dr. univ. Agáta Csehiová, PhD.
Katedra hudby
Pedagogická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa
Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

Oponenti: prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc.
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

doc. PhDr. Pavol Smolík, ArtD.
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Autoreferát bol rozoslaný :

Obhajoba dizertačnej práce sa koná dňa o hod. pred komisiou pre obhajobu dizertačnej práce v študijnom odbore doktorandského štúdia 1.1.10 Odborová didaktika v študijnom programe Didaktika hudby, vymenovanou predsedom odborovej komisie na Pedagogickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Predseda odborovej komisie:

prof. PhDr. Eva Szóradová, CSc.
Katedra hudby
Pedagogická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa
Tr. A. Hlinku 1, 949 74 Nitra

OBSAH

0	ÚVOD	4
1	ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE	10
2	METODOLOGICKÉ ZACIELENIE VÝSKUMU.....	12
3	NÁČRT REZULTÁTOV VÝSKUMU KONTROLNÝCH HODÍN	14
4	ODPORÚČANIA PRE PRAX	24
5	ZÁVER	28
6	SUMMARY	31
7	VÝBER Z POUŽITEJ LITERATÚRY.....	32
8	UMELECKÁ A VEDECKÁ ČINNOSŤ DOKTORANDA	33

0 ÚVOD

Ľudský hlas je vzácnym hudobným nástrojom. Dokážeme ním vyjadriť emócie, vyjadriť svoje postoje, názory, zaspievať tóny vzbudzujúce v poslucháčoch aj pocit katarzie. Inštrumentalisti sa v rámci výberových predmetov zoznamujú so stavbou hudobných nástrojov, ich komponentmi a v prípade menších porúch ich často dokážu opraviť aj sami. V porovnaní s inými nástrojmi sa ale hlas po poškodení nedá vymeniť. Pre spevákov, hercov a všetkých, ktorí hlas z bežnej komunikačnej úrovne pozdvihujú na úroveň umeleckú, sú hlasivky mimoriadne hodnotným i citlivým nástrojom. Vďaka nim môžu vykonávať svoju prácu.

Spev nás sprevádza už od detstva v podobe piesní interpretovaných matkou. Vzhľadom na skutočnosť, že spev neoperného zamerania na konzervatóriách vyučujú aj nekvalifikovaní pedagógovia, stretávame sa v praxi aj s násilným vedením hlasov. Do značnej miery je to spôsobené tým, že pedagógovia spevu nedokážu študentov viesť k správnej technike spevu. Zároveň je kričanie trendom, ktorý študenti nechcú meniť, keďže sa s ním vnútorne stotožnili, pretože ho denno-denne počúvajú v médiách.

Spev neoperného zamerania je žánrovo pestrý. Od študentov sa vyžaduje spievanie ľudových, pop-rockových, jazzových, muzikálových, divadelných piesní a taktiež šansónu. Okrem toho sa od nich vyžaduje osvojenie si zásad spevu „na mikrofón“. Otázne ale ostáva, či aj ich pedagógovia niekedy spievali všetky žánre, ktoré učia mladšie generácie. Či vôbec niekedy spievali „na mikrofón“ či „na mikroport“, resp. vystúpenia ozvučené technikou.

Vychádzajúc zo štátneho vzdelávacieho program pre konzervatória v SR ISCED 5B, spev neoperného zamerania si v prvom rade vyžaduje erudovaných pedagógov, ktorých znalosti by mali vyplývať z fyziológie hlasu, spevu, herectva, tanca, ako základných elementov vytvárajúcich hudobno-dramatickú syntézu a samozrejme zo všeobecnej pedagogiky a didaktiky, ako aj odborovej didaktiky. Názorov na spev neoperného zamerania a s ním súvisiace spevácke techniky je veľké množstvo. (Dokonca sa spev dá študovať na internete aj online).

V dizertačnej práci sa venujeme praktickým východiskám vo výučbe spevu neoperného zamerania. Naším zámerom je okrem iného poukázať na vzťah speváckeho vokálneho prejavu s parlandovým spôsobom

vokálnej interpretácie a s kľúčovým pilierom práce s hlasom – fyziológiou hlasu.

Prínos dizertačnej práce vnímame v komplexnejšom spracovaní problematiky fyziológie hlasu a fyziológie tvorby hlasu, ako aj v poskytnutí možných návodov pre prípravu hlasových profesionálov v hudobno-dramatickej tvorbe a výchove. Tieto návody môžu byť využiteľné aj v samotnej pedagogickej praxi pre potreby študentov a budúcich pedagógov študijných odborov ako hudobno-dramatické umenie, spev, prípadne učiteľstvo hudobno-dramatického umenia na ZUŠ, či konzervatóriách.

Vymedzenie témy dizertačnej práce a jej zdôvodnenie

Hudobno-dramatický odbor na konzervatóriu sa v posledných desiatich rokoch stal mimoriadne atraktívnym študijným odborom. Na jednej strane za to vďačíme speváckym *reality show*, ktoré svoju históriu na Slovensku začali písať v roku 2004. Na druhej strane však za to môže aj fakt, že na Slovensku okrem hudobno-dramatického odboru absentuje samostatný študijný odbor, ktorý by sa venoval spevu neoperného zamerania.

Žánrová pestrosť, ktorú v sebe implementuje nonartificiálna hudba, so sebou prináša množstvo nejasností týkajúcich sa práce s hlasom a vokálnej interpretácie. Slovenská vokálno-pedagogická tradícia s prepracovaným systémom práce s hlasom nepochybne vykazuje pozitívne výsledky v interpretácii artificiálnej hudby. V oblasti nonartificiálnej hudby sa však objavujú nové interpretačné možnosti pre ktoré, v prípade ich akceptácie, je nutné vytvárať nové teoretické východiská práce s hlasom. Z toho jednoznačne vyplýva zvyšovanie požiadaviek na kvalifikovanosť pedagógov spevu neoperného zamerania, a to z aspektu teoretickej erudovanosti i praktickej pódiovej skúsenosti s interpretovaným štýlom.

Dôvodom aplikácie systému uvoľňovacích, dychových, artikulačných a technických speváckych cvičení do vyučovacieho procesu spevu neoperného zamerania je v prvom rade zámer zvýšiť kvalitu výučby budúcich hlasových profesionálov a tiež uľahčiť a zefektívniť prácu pedagógom spevu neoperného zamerania.

Stav skúmanej problematiky a analýza prameňov

Vokálny prejav bol a aj vždy bude najviac využívaným prejavom spoločenskej komunikácie. Na základe štúdia odbornej literatúry o vokálnom prejave možno konštatovať, že v nej dominujú publikácie zaoberajúce sa najmä operným spevom. Zo starších publikácií sú to predovšetkým nasledujúce diela: Jiří Bar *Pravý tón a pravé pěvecké umění I, II.* (Praha, 1976), Jarmila Vrchotová-Pátová *Pěvecká příprava učitelů hudební výchovy* (Praha, 1976) Anatolij Ivanovič Orfionov *Niektoré zvláštnosti rusko-sovietskej vokálnej školy* (Bratislava, 1981), Anatolij Ivanovič Orfionov *Vybrané state o práci vokálneho pedagóga pri výchove mužských hlasov na vysokých hudobných školách a hudobných inštitútoch v ZSSR* (Bratislava, 1981), Imrich Godin *Hlasová výchova* (Bratislava, 1958), Jaromír Soukup *Hlas, zpěv, pěvecké umění* (Praha, 1972), či Mária Smutná-Vlková *Metodika spevu* (Praha – Bratislava, 1967). Všetky uvedené publikácie obsahujú metodické postupy zefektívnenia výučby spevu operného zamerania.

Jedným z teoretických základov, ktorého princípy práce s hlasom sú uplatniteľné v opernom speve, aj v speve neoperného zamerania, je publikácia Rodolfa Celletiho *Histórie belcanta* (Praha, 2000). Z princíпов belcanta čerpá aj dizertačná práca Evy Malatincovej *Spev a metodika spevu so zameraním na metodiku Anny Hrušovskej*.¹ Ucelenú metodiku spevu hercov predstavuje publikácia Heleny Kubátovej *Herci zpívají* (Praha, 1985). Z dostupných česko-slovenských publikácií poskytuje táto práca komplexný fundovaný pohľad na problematiku spevu neoperného zamerania, v rámci ktorého fungujú špecifické pravidlá.

Publikáciami, poskytujúcimi teoretické a praktické východiská pri jazzovom speváckom prejave, sú Michele Weir *The Jazz Singer's Handbook* a Steve Rawlins *21 Bebop Exercises For Vocalists and Instrumentalists*. Ide o publikácie využívané vo výučbe spevu neoperného zamerania na Berklee College of Music v americkom Bostone. Obsahom týchto publikácií je súbor cvičení zameraných na jazzové rytmy, intonáciu a improvizáciu. Pre predkladanú dizertačnú

¹ Anna Hrušovská bola uznávanou vokálnou pedagogičkou, ktorá vychovala celý rad svetovo uznávaných spevákov. Medzi jej študentov patrili napríklad Lucia Poppová, Vlasta Hudecová, Zlatica Livorová, Magdaléna Hajóssyová a iní.

prácu boli tieto publikácie inšpiratívnym východiskom, a to najmä pri vytváraní súboru cvičení ako syntézy klasického a „experimentálneho“ vedenia tónov. Navrhované cvičenia vychádzali z idey, že technika spevu je nemenná, mení sa len spôsob interpretácie.

Predmet a cieľ práce

Predmetom výskumu dizertačnej práce je výučba spevu neoperného zamerania na konzervatóriu. Vzhľadom na to sa na jednej strane zaoberáme ľudským hlasom z foniatrického hľadiska, skúmajúc fyziologické zákonitosti tvorby hlasu. Na druhej strane sa zameriavame na jeho využitie v hudobno-dramatickom umení.

Hlavným cieľom dizertačnej práce je prezentovať elementy hlasového prejavu, využívaného v hudobno-dramatickej výchove a v speve neoperného zamerania, a predložiť systém cvičení ako alternatívu zefektívnenia výučby.

Koncepcia a metódy práce

Dizertačná práca je koncipovaná do troch kapitol, pričom prvá a druhá kapitola majú teoretický charakter. Prvá kapitola s názvom *Vokálne elementy v hudobno-dramatickej výchove* obsahuje tri podkapitoly: *1.1 Reč*, *1.2 Výrazové prostriedky reči*, *1.3 Spev*. Každá z podkapitol zastrešuje vokálny okruh, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou hudobno-dramatického vokálneho umenia. V podkapitole *1.1 Reč* sa zaoberáme problematikou *nácviku reči*, *prednášania*, *umeleckým prednesom a javiskovou rečou*, ktoré sú úzko späté s *1.2 Výrazovými prostriedkami reči*. Elementárnymi výrazovými prostriedkami sú *krik*, *smiech*, *plač* a *šepot*. Tie sú zastúpené v parlandovom spôsobe umeleckej interpretácie, aj v speváckej interpretácii. V tretej podkapitole *1.3 Spev* okrem iného prezentujeme *druhy spevu* a poukazujeme na rozdielnosť práce s hlasom v speve operného zamerania a v speve neoperného zamerania.

Druhú kapitolu s názvom *Fyziológia hlasu* sme rozdelili do piatich podkapitol: *2.1 Respiračné orgány*; *2.2 Fonačné orgány*; *2.3 Artikulačné orgány*; *2.4 Rezonancia a rezonančné priestory*; *2.5 Prevencia hlasovej hygieny*. V druhej kapitole prezentujeme doterajšie názory odborníkov v oblasti fyziológie hlasu ako základnej súčasti speváckej gramotnosti.

Odvolaávame sa na výskumy odborníkov z radov lekárov, foniatrov, chirurgov a pod. Fyziológia hlasu je súčasťou každej publikácie zaoberajúcej sa výučbou spevu. V poslednej podkapitole, predkladáme systém zásad, ktoré predstavujú návod na udržanie zdravého hlasového aparátu.

V tretej kapitole *Výskum v oblasti spevu neoperného zamerania* prezentujeme systém uvoľňovacích, dychových a artikulačných cvičení, ktoré predkladáme ako prostriedok zefektívnenia vyučovacích hodín spevu neoperného zamerania. Okrem už spomínaných cvičení prezentujeme technické spevácke cvičenia, ktoré sme rozdelili do troch kategórií. Prvú kategóriu tvoria cvičenia klasické, ktoré sú totožné v speve operného, aj neoperného zamerania. Druhou kategóriou cvičení sú jazzové technické spevácke cvičenia. Od klasických sa líšia najmä rytmicko-intonačnou náročnosťou a zameraním. Tretiu skupinu cvičení tvoria pop-rockové technické spevácke cvičenia, ktoré sú vhodnou alternatívou nácviiku interpretácie viacerých žánrov nonartificiálnej hudby. Naším zámerom je implementovať cvičenia zo všetkých troch kategórií do obsahu vyučovacej hodiny spevu neoperného zamerania so zámerom overenia ich účinnosti a efektívnosti.

Výskum sme realizovali na Súkromnom konzervatóriu v Nitre na výskumnej vzorke šiestich študentov hudobno-dramatického odboru. Každý ročník reprezentuje jeden študent. So študentmi sme mali možnosť spolupracovať päťdesiat vyučovacích hodín. Overovanie činnosti navrhovaných cvičení sa realizovalo v rámci desiatich kontrolných hodín, na ktorých sme pozorovali: uvoľnenosť, dychovú výdrž, hlasový rozsah a spontánnosť vokálneho prejavu (prispôsobovanie melodických línií a vytváranie nových melodických línií).

V úvodnej fáze výskumu sme prostredníctvom literárnej metódy zhromažďovali informácie a poznatky ku skúmanej problematike. Prostredníctvom **literárnej metódy**, t. j. na základe analyticko-kritického vyhodnotenia a komparácie údajov z domácej i zahraničnej odbornej literatúry, monografií, vedeckých štúdií, odborného-metodických príspevkov, internetových stránok, aj učebných materiálov využívaných vo výučbe spevu neoperného zamerania na Berklee College of Music, sme získali komplexnejší pohľad na skúmanú problematiku. Výskum sme realizovali s využitím metódy **dlhodobého štruktúrovaného**

pozorovania, základom ktorého bolo objektívne, zámerné, systematické a cieľavedomé sledovanie objektov a speváckych činností.

1 ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE

0	Úvod	9
1	Vokálne elementy v hudobno-dramatickej výchove	14
1.1	Reč	18
1.1.1	Nácvik reči	21
1.1.2	Prednášanie	22
1.1.3	Umelecký prednes	23
1.1.4	Javisková reč	24
1.2	Výrazové prostriedky reči	25
1.2.1	Krik	26
1.2.2	Smiech	27
1.2.3	Plač	28
1.2.4	Šepot	30
1.3	Spev	31
1.3.1	Druhy spevu	32
1.3.2	Spev operného zamerania	33
1.3.3	Spev neoperného zamerania	35
2	Fyziológia hlasu	37
2.1	Respiračné orgány	38
2.2	Fonačné orgány	40
2.3	Artikulačné orgány	41
2.4	Rezonancia a rezonančné priestory	42
2.5	Prevenencia hlasovej hygieny	44
3	Výskum v oblasti výučby spevu neoperného zamerania	47
3.1	Metodológia výskumu a jeho fázy	49
3.2	Charakteristika výskumnej vzorky	52
3.3	Základné požiadavky speváckej výchovy	52
3.4	Uvoľňovacie cvičenia	53
3.5	Dychové cvičenia	58
3.6	Artikulačné cvičenia	61
3.7	Technické spevácke cvičenia	64
3.7.1	Klasické technické spevácke cvičenia	65
3.7.2	Jazzové technické spevácke cvičenia	69

3.7.3	Pop-rockové technické spevácke cvičenia	73
3.8	Výber repertoáru a naštudovanie nového diela	76
3.9	Kontrolné vyučovacie hodiny	78
3.10	Vyhodnotenie výsledkov pozorovania kontrolných hodín	118
3.11	Vyhodnotenie výsledkov pozorovania interpretačných výkonov na záverečnom koncerte	125
3.12	Odporúčania pre prax	128
Záver		132
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY		135
PRÍLOHY		144
ZOZNAM PRÍLOH		145

2 METODOLOGICKÉ ZACIELENIE VÝSKUMU

Predmet výskumu

V predkladanej dizertačnej práci je predmetom výskumu spev neoperného zamerania. Skúmame ho prostredníctvom navrhovaných metodických postupov, ktoré uplatňujeme vo výučbe spevu neoperného zamerania na konzervatóriu. Vzhľadom na predmet výskumu sa v práci zaoberáme ľudským hlasom. Na jednej strane z foniatrického hľadiska skúmame fyziologické zákonitosti tvorby hlasu. Na druhej strane sa zameriavame na jeho využitie v hudobno-dramatickom umení.

Výskumné úlohy

Naše výskumné úlohy sa opierajú a vychádzajú zo systematicky a cielene uplatňovaných metodických postupov a cvičení vo výchovno-vzdelávacom procese na hodinách spevu neoperného zamerania. Naším zámerom je preskúmať:

- a) či sa prostredníctvom nami navrhovaných uvoľňovacích, dychových, artikulačných a technických speváckych cvičení eliminuje spev v kľči²;
- b) zväčšuje dychová výdrž študentov;
- c) zväčšuje hlasový rozsah;
- d) či sa nám po absolvovaní navrhovaných cvičení podarí docieľiť u študentov spontánnosť vokálneho prejavu, ktorý spočíva v prispôbení si melodickéj línie interpretovanej prevzatej piesne, alebo vytvorení vlastnej melodickéj línie;

Výskumné otázky

Vychádzajúc zo skúmaných javov nám vyplynuli nasledovné výskumné otázky:

² Prípadne v inej diskomformite.

1. Majú nami predkladané uvoľňovacie, dychové a artikulačné cvičenia vplyv na zefektívnenie výučby spevu neoperného zamerania?
2. Majú nami predkladané technické spevácke cvičenia vplyv na zvyšovanie technickej vyspelosti speváka?
3. Majú nami predkladané cvičenia vplyv na zvyšovanie spontánnosti speváckeho prejavu študentov?

Hlavný cieľ výskumu

Hlavným cieľom nášho výskumu je overenie efektívnosti nami navrhovaných cvičení a postupov vo výučbe spevu neoperného zamerania.

Čiastkové ciele

Z hlavného cieľa nám vyplynuli nasledujúce čiastkové ciele:

1. Navrhnuť uvoľňovacie, dychové a artikulačné cvičenia aplikovateľné na hodinách spevu neoperného zamerania;
2. Spracovať technické spevácke cvičenia v klasickom, jazzovom a pop-rockovom štýle;
3. vytvoriť hudobno-dramatické fragmenty na základe konjunkcie spevu, reči, smiechu, plaču, šepotu, kriku, prechodu zo spevu do reči a naopak v rámci záverečného študentského vystúpenia;
4. Poukázať na interpretačné špecifiká vo vybraných žánroch nonartificiálnej hudby (ľudová, divadelná, muzikálová, jazzová, pop-rocková pieseň a šansón);

Na základe syntézy teoretických poznatkov a praktických skúseností predkladáme komplexný prehľad postupov a cvičení, ktoré by mohli byť nápomocné vo vokálno-pedagogickej praxi v oblasti hudobnej pedagogiky.

Charakteristika výskumnej vzorky

Výskumnú vzorku tvorilo šesť študentov zo Súkromného konzervatória v Nitre odboru hudobno-dramatické umenie v zastúpení: po jednom zo všetkých šiestich ročníkov Súkromného konzervatória v Nitre. Každý zo študentov mal za sebou inú spevácku skúsenosť a každý z nich bol na inej technickej speváckej úrovni, čo uvádzame vo vstupnej diagnostike študentov. Pri výskume neuvádzame celé mená, iba iniciály.

3 NÁČRT REZULTÁTOV VÝSKUMU KONTROLNÝCH HODÍN

Výskum sme realizovali na Súkromnom konzervatóriu v Nitre v školskom roku 2014/2015 na výskumnej vzorke šiestich študentov hudobno-dramatického odboru. Každý ročník reprezentoval jeden študent. Po absolvovaní päťdesiatich hodín individuálnej výučby spevu (trvanie vyučovacej hodiny bolo 45 minút) a desiatich kontrolných hodín, počas ktorých sme sa zamerali na pozorovanie spevu z aspektu uvoľnenosti, dychovej výdrže, hlasového rozsahu a improvizácie melodickéj línie, sme dospeli k nasledujúcim záverom, interpretovaným v hodnotiacej tabuľke.

Legenda k tabuľke:

- áno – pozorovaný jav vykazoval pozitívny výsledok,
- nie – neboli aplikované metódy k dosiahnutiu výsledku pozorovania,
- nedokázala – z dôvodu nespôsobilosti študentky sme sa k výsledku pozorovania nedopracovali.

Nasledujúca tabuľka je výslednou sumarizáciou pozorovaných javov vo výučbe spevu neoperného zamerania u študentky prvého ročníka N. B.

Tabuľka 1: Sumarizácia pozorovaných javov – študentka 1. ročníka

Kontrolná hodina	Uvoľnenosť	-s v stoji s jedným postupným vt'ahovanim brušného	-s v stoji staccato vité vt'ahovanim brušného	-š v stoji s jedným postupným vt'ahovanim brušného	-š v stoji staccato vité vt'ahovanim brušného	Hlasový rozsah

		svalstva	svalstva	svalstva	svalstva	
1.	Áno	16 sekúnd	Nie	Nie	Nie	malé <i>a</i> po a^1
2.	Áno	19 sekúnd	16 sekúnd	Nie	Nie	malé <i>a</i> po a^1
3.	Áno	21 sekúnd	Nie	Nie	Nie	malé <i>a</i> po g^2
4.	Nie	18 sekúnd	14 sekúnd	Nie	Nie	Nie
5.	Áno	22 sekúnd	Nie	15 sekúnd	Nie	malé <i>as</i> po g^2
6.	Áno	22 sekúnd	Nie	17 sekúnd	Nie	malé <i>g</i> po h^1
7.	Áno	22 sekúnd	Nie	18 sekúnd	Nie	malé <i>g</i> po h^1
8.	Áno	24 sekúnd	Nie	18 sekúnd	Nie	malé <i>a</i> po c^3
9.	Áno	24 sekúnd	Nie	20 sekúnd	Nie	malé <i>a</i> po cis^3
10.	Nie	24 sekúnd	Nie	20 sekúnd	Nie	malé <i>a</i> po cis^3

Vo vyučovacích hodinách študentky N. B. sme uvoľňovacie cvičenia aplikovali počas ôsmich kontrolných hodín a počas týchto hodín sme uvoľnenosť aj docielili. Dychová výdrž sa po výstupnú diagnostiku aplikovaním cvičenia *-s v stoji* s postupným vťahovaním brušného svalstva zväčšila zo 16 sekúnd na 24 sekúnd. Pri aplikovaní cvičenia *-š v stoji* s postupným vťahovaním brušného svalstva sa počas šiestich kontrolných hodín dychová výdrž zväčšila z 15 sekúnd na 20 sekúnd. Okrem týchto cvičení sme počas dvoch kontrolných hodín aplikovali cvičenie *-s v stoji* so staccatovitým pohupom brušného svalstva. Cvičenie sme skúšali pokusne, ale vzhľadom na jeho náročnosť sme ho

do vyučovania spevu neoperného zamerania v prvom ročníku viac nezaraďovali. Pri výučbe spevu v prvom ročníku sme sa rozhodli pre aplikáciu klasických technických speváckych cvičení a až počas ôsmej kontrolnej hodiny sme sa rozhodli pre aplikáciu pop-rockového cvičenia na zväčšovanie rozsahu. Vychádzajúc zo vstupnej diagnostiky, študentka mala veľké predpoklady, že sa jej hlasový rozsah začne zväčšovať v smere nahor. Od prvej kontrolnej hodiny po poslednú kontrolnú hodinu sa jej hlasový rozsah ustálil v rozmedzí tónov od malého *a* po *cis*³. Za negatívne determinanty vo výučbe spevu študentky prvého ročníka N. B. považujeme jej flegmatický prístup k hodinám spevu a nepripravenosť z hodiny na hodinu. Za pozitívne determinanty považujeme veľký hlasový potenciál a schopnosť sprevádzať sa počas spevu na klavíri.

Nasledujúca tabuľka je výslednou sumarizáciou pozorovaných javov vo výučbe spevu neoperného zamerania u študentky druhého ročníka K. L.

Tabuľka 2: Sumarizácia pozorovaných javov – študentka 2. ročníka

Kontrolná hodina	Uvoľnenosť	-s v stojis jedným postupným vt'ahovanim brušného svalstva	-s v chôdzi s jedným postupným vt'ahovanim brušného svalstva	-š v stojis jedným postupným vt'ahovanim brušného svalstva	-š v chôdzi s jedným postupným vt'ahovanim brušného svalstva	Hlasový rozsah
1.	Áno	19 sekúnd	Nie	Nie	Nie	malé <i>h</i> po <i>a</i> ¹
2.	Áno	19,5 sekúnd	20 sekúnd	Nie	Nie	malé <i>h</i> po <i>as</i> ¹
3.	Áno	19 sekúnd	20 sekúnd	13 sekúnd	Nie	malé <i>h</i> po <i>f</i> ²
4.	Áno	20 sekúnd	18,5 sekúnd	15 sekúnd	Nie	malé <i>h</i> po <i>a</i> ²
5.	Áno	23	19	17	15,5	malé

		sekúnd	sekúnd	sekúnd	sekúnd	h po a^2
6.	Áno	21 sekúnd	18 sekúnd	16 sekúnd	17 sekúnd	malé h po h^1
7	Áno	22 sekúnd	19 sekúnd	19 sekúnd	17 sekúnd	malé h po c^2
8.	Áno	22 sekúnd	20 sekúnd	19 sekúnd	18 sekúnd	malé h po b^2
9.	Áno	22 sekúnd	21 sekúnd	19 sekúnd	19 sekúnd	malé h po a^2
10.	Nie	22 sekúnd	21 sekúnd	19 sekúnd	19 sekúnd	malé h po a^2

Vo výučbe spevu boli na hodinách druhého ročníka u študentky K. L. aplikované uvoľňovacie cvičenia počas deviatich kontrolných hodín. Uvoľnenosť sme docielili na každej z nich. V prípade aplikácie dychových cvičení sa prostredníctvom cvičenia -s v *stoji* na jedno postupné vťahovanie brušného svalstva zväčšila dychová výdrž študentky za obdobie desiatich kontrolných hodín z 19 sekúnd na 22 sekúnd. Počas piatej kontrolnej hodiny vydržala pri meraní 23 sekúnd. Meranie dychovej výdrže aplikáciou cvičenia -s v *chôdzi* na jedno postupné vťahovanie brušného svalstva prebehlo deväťkrát, pričom prvé a posledné meranie nepreukázalo výrazný rozdiel. Pri prvom meraní vydržala študentka 20 sekúnd a pri poslednom meraní pri výstupnej diagnostike 21 sekúnd. Výraznejší rozdiel preukázalo meranie dychovej výdrže aplikovaním cvičenia -š v *stoji* na jedno postupné vťahovanie brušného svalstva. Pri prvom meraní uskutočnenom počas tretej kontrolnej hodiny vydržala študentka 13 sekúnd, ale počas merania pri výstupnej diagnostike vydržala až 19 sekúnd. Meranie dychovej výdrže aplikovaním cvičenia -š v *chôdzi* na jedno postupné vťahovanie brušného svalstva prebehlo počas šiestich kontrolných hodín. Pri prvom meraní na piatej kontrolnej hodine vydržala študentka K. L. 15,5 sekúnd a na poslednej kontrolnej hodine vydržala 19 sekúnd. V prípade zväčšovania hlasového rozsahu sa nám nedarilo zväčšiť rozsah smerom nadol. V smere nahor sa jej od prvého merania po posledné meranie podarilo

stabilizovať hlasovú polohu od tónu malé a^2 . Počas merania na ôsmej kontrolnej hodine sa jej podarilo vyspievať tón b^2 . Jediným negatívnym determinantom vyskytujúcim sa počas výučby spevu študentky K. L. bol diagnostikovaný Turnerov syndróm, ktorý stojí za detsky znejúcim, veku neprimeraným hlasom študentky. Za pozitívny determinant považujeme v jej prípade snaživosť a zmyslupnú samostatnú prípravu na každú hodinu.

Nasledujúca tabuľka je výslednou sumarizáciou pozorovaných javov vo výučbe spevu neoperného zamerania u študentky tretieho ročníka M. H.

Tabuľka 3: Sumarizácia pozorovaných javov – študentka 3. ročníka

Kontrolná hodina	Uvoľnenosť	-s v stoji s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	-s v chôdzi s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	-š v stoji s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	-š v chôdzi s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	Hlasový rozsah	Pozmeňovanie melodickéj línie
1.	Áno	24 sekúnd	22 sekúnd	20 sekúnd	19 sekúnd	malé a po c^2	Nie
2.	Áno	23 sekúnd	22 sekúnd	21 sekúnd	20 sekúnd	malé a po c^2	Nedokázala
3.	Áno	25 sekúnd	23 sekúnd	22 sekúnd	20 sekúnd	malé a po c^2	Nie
4.	Áno	25 sekúnd	22,5 sekúnd	22 sekúnd	19 sekúnd	malé a po c^2	Nie
5.	Áno	25 sekúnd	23 sekúnd	21 sekúnd	19 sekúnd	malé a po f^2	Nie
6.	Áno	26	23	22,5	20,5	malé	Nie

		sekúnd	sekúnd	sekúnd	sekúnd	a po f^2	
7.	Áno	27 sekúnd	23 sekúnd	23 sekúnd	21 sekúnd	malé e po f^2	Nedokázala
8.	Áno	27 sekúnd	23 sekúnd	22,5 sekúnd	21 sekúnd	malé e po f^2	Nedokázala
9.	Áno	27,5 sekúnd	22,5 sekúnd	22 sekúnd	21 sekúnd	malé e po b^2	Nie
10.	Nie	27,5 sekúnd	23 sekúnd	22 sekúnd	22 sekúnd	malé a po c^3	Nedokázala

Počas výučby spevu v tretom ročníku u študentky M. H. sa podarilo uvoľnenosť docieľiť na deviatich kontrolných hodinách. Pri prvom meraní dychovej výdrže aplikovaním do vyučovacieho procesu cvičenie *-s v stoji* s postupným vťahovaním brušného svalstva vydržala študentka 24 sekúnd. Pri poslednom meraní vydržala 27,5 sekúnd. V tomto prípade za pozitívny determinant považujeme predchádzajúce štúdium na ZUŠ, počas ktorého intenzívne pracovala s bránicou a brušným svalstvom. Cvičením *-s v chôdzi* sa pri prvom meraní podarilo študentke vydržať 22 sekúnd a pri poslednom desiatom meraní 23 sekúnd. V prípade cvičenia *-š v stoji* vydržala študentka počas prvého merania 20 sekúnd a počas posledného desiateho merania 22 sekúnd. Aplikovaním do vyučovacieho procesu cvičenie *-š v chôdzi* vydržala študentka pri prvom meraní 19 sekúnd a pri poslednom desiatom 22 sekúnd. V prípade zväčšovania hlasového rozsahu sme mali problém s aplikáciou pop-rockového cvičenia na zväčšovanie hlasového rozsahu. Prostredníctvom klasického cvičenia na zväčšovanie rozsahu sme sa bez problémov počas posledných dvoch meraní dostali na tóny b^2 a c^3 . Počas vstupnej diagnostiky sa študentka dostala na tón as^2 . V prípade pozmeňovania melodickej línie sa nepodarilo dospieť k želanému výsledku. Za negatívne determinanty ovplyvňujúce výučbu spevu považujeme v prípade študentky M. H. v prvom rade neschopnosť odpútať sa od zvukovej predstavy o svojom hlase, ktorá blokuje akúkoľvek ďalšiu prácu na vokálnom vyjadrovaní sa. V druhom rade je to strach zo spontánneho vokálneho prejavu, spôsobeného zrejme nedostatočnou doterajšou skúsenosťou na tvorivej práci pri pozmeňovaní speváckych

melodických línií. Za pozitívne determinanty ovplyvňujúce výučbu spevu považujeme vzhľadom na technickú spevácku vyspelosť študentky M. H. jej predchádzajúce štúdium na ZUŠ a taktiež jej pozitívny prístup k práci na zdokonaľovaní sa.

Nasledujúca tabuľka je výslednou sumarizáciou pozorovaných javov vo výučbe spevu neoperného zamerania u študenta štvrtého ročníka D. H.

Tabuľka 4: Sumarizácia pozorovaných javov – študent 4. ročníka

Kontrolná hodina	Uvoľnenosť	-s v behu	-š v behu	Hlasový rozsah	Pozmeňovanie melodickéj línie
1.	Áno	13 sekúnd	11,5 sekúnd	malé <i>a po c²</i>	Nie
2.	Áno	12 sekúnd	11 sekúnd	malé <i>a po c²</i>	Áno
3.	Áno	12,5 sekúnd	11,5 sekúnd	malé <i>a po c²</i>	Áno
4.	Áno	13 sekúnd	11 sekúnd	malé <i>a po e²</i>	Áno
5.	Áno	13 sekúnd	11,5 sekúnd	malé <i>a po e²</i>	Áno
6.	Áno	13,5 sekúnd	12 sekúnd	malé <i>a po e²</i>	Nie
7.	Áno	14 sekúnd	12 sekúnd	malé <i>a po e²</i>	Áno
8.	Áno	14,5 sekúnd	13 sekúnd	malé <i>a po e²</i>	Áno
9.	Áno	15,5 sekúnd	14 sekúnd	malé <i>a po e²</i>	Nie
10.	Nie	16 sekúnd	14,5 sekúnd	malé <i>a po e²</i>	Áno

Vo vyučovacom procese sa uvoľnenosť podarilo docieľiť na deviatich kontrolných hodinách. Pri meraní dychovej výdrže aplikovaním cvičenia *-s v behu* vydržal študent D. H. počas prvého merania 13 sekúnd. Každou kontrolnou hodinou mali jeho merania vzostupné tendencie. Pri poslednom meraní na *-s v behu* vydržal 16 sekúnd. Vzostupné tendencie evidujeme aj v prípade aplikácie cvičenia *-š v behu*. V prípade študenta D. H. sme sa pri zväčšovaní hlasového rozsahu zamerali skôr na jeho

stabilizáciu, než na zväčšovanie. Podarilo sa nám dopracovať od tónu malé a po tón e^2 . K pozmeňovaniu melodickéj línie sme dospeli počas siedmich kontrolných hodín. Za pozitívne determinanty ovplyvňujúce výučbu spevu považujeme v prípade študenta D. H. jeho skúsenosť s pretváraním melodických línií na hodinách klavíra počas predchádzajúceho štúdia na ZUŠ a taktiež jeho prístup k samostatnej domácej príprave na každú vyučovaciu hodinu spevu neoperného zamerania. Za negatívny determinant ovplyvňujúci výučbu spevu považujeme v prípade D. H. dlhšie trvajúcu mutáciu.

Nasledujúca tabuľka je výslednou sumarizáciou pozorovaných javov vo výučbe spevu neoperného zamerania u študentky piateho ročníka S. Š.

Tabuľka 5: Sumarizácia pozorovaných javov – študentka 5. ročníka

Kontrolná hodina	Uvoľnenosť	-s v stoji s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	-s v chôdzi s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	-š v stoji s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	-š v chôdzi s jedným postupným vt'ahovaním brušného svalstva	Hlasový rozsah
1.	Áno	22 sekúnd	20,5 sekúnd	20 sekúnd	19 sekúnd	malé h po g^1
2.	Áno	23 sekúnd	21,5 sekúnd	20 sekúnd	19,5 sekúnd	malé h po f_2
3.	Áno	23 sekúnd	21 sekúnd	20,5 sekúnd	20 sekúnd	malé d po e^2
4.	Áno	23 sekúnd	21,5 sekúnd	20 sekúnd	19 sekúnd	malé d po a^1
5.	Áno	23 sekúnd	21,5 sekúnd	20,5 sekúnd	19 sekúnd	malé d po g^2
6.	Áno	23,5 sekúnd	21,5 sekúnd	21 sekúnd	19,5 sekúnd	malé d po

						as^2
7.	Áno	23 sekúnd	21,5 sekúnd	21 sekúnd	19 sekúnd	malé h po as^2
8.	Áno	25 sekúnd	23 sekúnd	21 sekúnd	20 sekúnd	malé h po as^2
9.	Áno	25 sekúnd	23 sekúnd	21,5 sekúnd	20,5 sekúnd	malé h po as^2
10.	Nie	25 sekúnd	23 sekúnd	21,5 sekúnd	20 sekúnd	malé h po as^2

Vo vyučovacom procese sa nám podarilo docieľiť uvoľnenosť na deviatich kontrolných hodinách. Pri meraní dychovej výdrže sa študentke pri aplikovaní cvičenia *-s v stojí* s postupným vŕhovaním brušného svalstva podarilo vydržať 22 sekúnd. Pri poslednom desiatom meraní vydržala 25 sekúnd. Počas desiatich kontrolných hodín sme v prípade aplikácie tohto cvičenia zaznamenali vzostupné tendencie dychovej výdrže. Počas merania dychovej výdrže aplikovaním cvičenia *-s v chôdzi* vydržala pri prvom meraní 20,5 sekúnd a počas posledného desiateho merania 23 sekúnd. Aplikáciou cvičenia *-š v stojí* na meranie dychovej výdrže do vyučovacieho procesu počas prvého merania vydržala študentka S. Š. 20 sekúnd a pri poslednom meraní 21,5 sekúnd. Cvičením *-š v chôdzi* vydržala študentka pri prvom meraní 19 sekúnd a pri poslednom desiatom meraní 20 sekúnd, pričom pri deviatom meraní počas deviatej kontrolnej hodiny vydržala najviac 20,5 sekúnd. Aj napriek tomu, že študentka bola voči cvičeniam na zväčšovanie hlasového rozsahu dosť odmietavá, podarilo sa počas päťdesiatich vyučovacích a desiatich kontrolných hodín dopracovať k rozsahu od tónu malé *d* po tón as^2 . Za pozitívne determinanty ovplyvňujúce výučbu spevu považujeme v prípade študentky S. Š. technickú zručnosť, nadobudnutú predchádzajúcim štúdiom na konzervatóriu. Za negatívne determinanty ovplyvňujúce výučbu spevu považujeme slabú angažovanosť v práci na hodinách spevu, odmietavý prístup k novým nepoznaným cvičeniam a prehnané sebavedomie.

Nasledujúca tabuľka je výslednou sumarizáciou pozorovaných javov vo výučbe spevu neoperného zamerania u študentky šiesteho ročníka N. T.

Tabuľka 6: Sumarizácia pozorovaných javov – študentka 6. ročníka

Kontrolná hodina	Uvoľnenosť	-s v skoku na jeden dych	-š v skoku na jeden dych	Hlasový rozsah
1.	áno	15 sekúnd	13 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>as</i> ²
2.	áno	15,5 sekúnd	13,5 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>as</i> ²
3.	áno	15,5 sekúnd	14 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>as</i> ²
4.	Áno	16 sekúnd	14 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>b</i> ²
5.	Áno	16 sekúnd	13,5 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>b</i> ²
6.	áno	17 sekúnd	14 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>c</i> ³
7.	áno	17 sekúnd	14 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>c</i> ³
8.	áno	18 sekúnd	14,5 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>c</i> ³
9.	áno	18,5 sekúnd	15 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>cis</i> ³
10.	nie	19 sekúnd	15,5 sekúnd	malé <i>h</i> po <i>cis</i> ³

Vo vyučovacom procese sa podarilo doceliť uvoľnenosť na deviatich kontrolných hodinách. Pri meraní dychovej výdrže aplikovaním cvičenia *-s v skoku* vydržala študentka N. T. počas prvého merania 15 sekúnd a počas posledného desiateho merania 19 sekúnd. Aplikovaním cvičenia *-š v skoku* na meranie dychovej výdrže vydržala študentka na jednom dychu 13 sekúnd a pri poslednom desiatom meraní vydržala 15,5 sekúnd. Pri meraní hlasového rozsahu sa podarilo aplikovaním pop-rockového cvičenia na zväčšovanie rozsahu stabilizovať hlasový rozsah od tónu malé *h* po tón *cis*³. Za pozitívne determinanty, ovplyvňujúce výučbu spevu, považujeme v prípade študentky N. T. húževnatosť do práce na zvyšovaní svojich speváckych kvalít³, samostatnú kontinuálnu domácu prípravu na hodiny spevu a otvorenosť pre nové nepoznané cvičenia. Za negatívny determinant považujeme zlé technické návyky

³ Myslíme tým prácu na zlepšovaní základných speváckych atribút – intonácia, rytmus a pod.

z predchádzajúceho štúdia spevu u iného pedagóga, konkrétne plytké nádychy a „vyrábanie“ tónov ešte pred ich samotným zaznením.⁴

4 ODPORÚČANIA PRE PRAX

Po vyhodnotení nášho výskumu dostávame odpovede na stanovené výskumné otázky a zistenia aplikovateľné v pedagogickej praxi.

Výskumná otázka č. 1: Majú predkladané uvoľňovacie, dychové a artikuláčn é cvičenia vplyv na zefektívnenie výučby spevu neoperného zamerania?

Po vyhodnotení výskumu na výskumnej vzorke šiestich študentov sa potvrdilo, že aplikáciou predkladaných uvoľňovacích cvičení bola docielená uvoľnenosť študentov počas vyučovacieho procesu hodín spevu neoperného zamerania, a taktiež sa zväčšila dychová výdrž u každého študenta patriaceho do výskumnej vzorky. V prípade artikuláčnych cvičení z kontrolných hodín vyplýva, že ich aplikácia vo výučbe spevu neoperného zamerania dokáže objaviť mnohé odstrániteľné artikuláčn é nedostatky, objavujúce sa u študentov hudobno-dramatického odboru.⁵

Na základe výsledkov výskumu možno konštatovať:

- vhodne zvoleným výberom uvoľňovacích cvičení podľa charakteru a cieľa hodiny môžeme prispieť k jej zefektívneniu;
- pri docelení pocitu uvoľnenosti dosahujú študenti lepšie výsledky aj v interpretačnej oblasti a eliminuje sa spev v diskomformite;
- aplikáciou dychových cvičení do vyučovacieho procesu spevu neoperného zamerania sa dá ovplyvniť zväčšovanie dychovej výdrže u študentov;
- študenti nadobúdajú schopnosť odspievať dlhšie frázy na jednom dychu;

⁴ Myslíme tým určitú zvukovo-vokálnu netrepezlivosť, pri ktorej predbiehame technicky správny vznik tónu.

⁵ Na elimináciu vážnejších artikuláčnych nedostatkov je potrebné vyhľadať odborníkov z radov logopédov.

- ovládaním správnej práce s dychom sa eliminuje možné poškodenie hlasového ústrojenstva;
- aplikáciou artikulačných cvičení do výučby spevu neoperného zamerania sa prispieva k odstraňovaniu nedostatkov artikulácie;
- artikulačnými cvičeniami možno doceliť zrozumiteľnosť spievaného textu.

Možno tvrdiť, že predkladané uvoľňovacie, dychové a artikulačné cvičenia majú vplyv na zefektívnenie výučby spevu neoperného zamerania. Ich aplikáciou sa dá predchádzať výskytu negatívnych vplyvov vo vokálnom prejave.

Výskumná otázka č. 2: Majú predkladané technické spevácke cvičenia vplyv na zvyšovanie technickej vyspelosti speváka?

Po vyhodnotení výskumu na výskumnej vzorke šiestich študentov sa potvrdilo, že aplikáciou predkladaných technických speváckych cvičení sa dá prispieť k zvyšovaniu technickej vyspelosti speváka.

U študentov tvoriacich výskumnú vzorku:

- sa zväčšil hlasový rozsah;
- prostredníctvom aplikácie cvičení na vyrovnávanie vokálov sa podarilo doceliť vyrovnanosť vokálneho prejavu;
- docielila sa prepojenosť parlandového spôsobu vokálnej interpretácie so speváckou;
- aplikovaním jazzových a pop-rockových speváckych cvičení sa zlepšili dyšné tóny, falzety, ako aj intonačné a rytmické cítenie;
- podarilo sa doceliť synergiu medzi klasickými technickými speváckymi cvičeniami, jazzovými a pop-rockovými technickými speváckymi cvičeniami.

Aplikovaním pop-rockového cvičenia na zväčšovanie hlasového rozsahu do výučby spevu neoperného zamerania sa podarilo doceliť plne znejúci hlas vo všetkých hlasových polohách bez záťaže na hlasové ústrojenstvo. Prezentované pop-rockové cvičenia však poukázali na jeden negatívny faktor, na tzv. „uniformitu hlasov“. Pri ich aplikovaní u študentiek zneli všetky hlasy rovnako. Pri ich využití vo vyučovacom procese ich odporúčame aplikovať pre motiváciu študentov, u ktorých sa vyskytuje technický problém s vyššími tónmi.

V prípade aplikácie jazzových technických speváckych cvičení do vyučovacieho procesu sme zistili, že intonačnú náročnosť zvládli lepšie

Študenti, ktorí mali predchádzajúcu skúsenosť s hrou na hudobnom nástroji. S rytmickým, ale aj intonačným neúspechom sme sa stretli u študentov, ktorí nemali predchádzajúcu auditívnu skúsenosť s jazzovým žánrom. Za pozitívne zistenie považujeme aplikáciu klasických technických speváckych cvičení najmä v 1. a 2. ročníku hudobno-dramatického odboru. Prostredníctvom klasických technických speváckych cvičení si študenti osvojili správnu fonáciu, vedenie tónov a intonáciu.

Na výskumnej vzorke šiestich študentov sa podarilo potvrdiť, že predkladané technické spevácke cvičenia majú vplyv na zvyšovanie technickej vyspelosti speváka.

Výskumná otázka č. 3: Majú predkladané cvičenia vplyv na zvyšovanie spontánnosti speváckeho prejavu študentov?

Po vyhodnotení výskumu na základe kontrolných hodín možno tvrdiť, že aplikáciou predkladaných cvičení sa zvýšila spontánnosť speváckeho prejavu u študentov, ktorá sa okrem iného prejavila v melodických líniách jednoduchých ľudových piesní ich následnou transformáciou na nové melodické línie.

Aplikácia týchto cvičení podporuje:

- spontánnosť vokálneho prejavu;
- schopnosť pretvárať si existujúce melodické línie známych piesní na nové, dosiaľ nepoznané;
- schopnosť vytvárať si nové melodické línie na základe hudobného akordického sprievodu.

S negatívnym poňatím cvičenia sme sa stretli u študentiek, ktoré boli absolventkami základnej umeleckej školy speváckeho odboru. Ich klasické vnímanie melodických línií im neumožňovalo pozmeňovať ich v durovom alebo molovom prevedení, ani vytvárať nové. V prípade predspievania melodického vzoru ho dokázali jedine skopírovať. Problematické pre nich bolo aj vytváranie intonačno-rytmických modelov na jednom tóne.

So spontánnosťou vokálneho prejavu nemali problém študenti, ktorí boli absolventmi základnej umeleckej školy hudobného odboru a mali predchádzajúcu skúsenosť s interpretáciou žánrov nonartificiálnej hudby. Študentom nerobilo problém pretvárať ľudové piesne na durové a molové prevedenia.

V prípade študentov, ktorí nemali žiadnu predchádzajúcu spevácku skúsenosť zo základných umeleckých škôl sme zaznamenali snahu o jednoduché intuitívne pozmeňovanie melodických línií piesní. Pri vytváraní melodických línií s klavírnym akordickým sprievodom prejavovali viac spontánnej muzikality, než absolventi základných umeleckých škôl.

Po pedagogickej skúsenosti odporúčame aplikáciu ľudových piesní a ich melodickú transformáciu využívať aj na ZUŠ. Docieľajú sa tak interpretačná spontánnosť a tvorivosť u žiakov a zabráni sa „blokom“ a ostychu z možných nekorešpondujúcich melodicko-harmonických súzvukov.

Na základe uvedených zistení sme sformulovali nasledovné odporúčania pre prax:

1. Uvoľňovacie cvičenia v rámci výučby spevu neoperného zamerania **vytvárajú vhodnú alternatívu pre zefektívnenie** výchovno-vzdelávacieho procesu. Eliminujú spev v diskomforte, čím pomáhajú zefektívňovať výučbu spevu.
2. Dychové cvičenia v speve neoperného zamerania **uplatniť pri nácviku správneho nádychu** a správnej práce s dychom. Ovládním správnej práce s dychom sa pri speve eliminuje možné poškodenie hlasového ústrojenstva.
3. Aplikáciou artikulačných cvičení **docieľiť zrozumiteľnosť spievaného textu**. Ich zapracovaním do vyučovacieho procesu pomôžeme študentom pri odstraňovaní artikulačných nedostatkov.
4. Vo výučbe spevu neoperného zamerania je možné docieľiť synergiu medzi klasickými technickými speváckymi cvičeniami, jazzovými a pop-rockovými technickými speváckymi cvičeniami.
5. Spontánnosť hlasového prejavu by sa mala zaradiť do výučby spevu aj na základných umeleckých školách.

5 ZÁVER

Ľudský hlas je akustickým prejavom človeka a ako taký má svoju fyziologickú i psychickú podstatu. Vzniká ako každý iný zvuk vlnením častíc vzduchu vychádzajúceho z pľúc a narážajúceho na hlasivky. Tento základný zvuk je determinantom kvality a farby hlasu, ktorý sa v rezonančných dutinách ľudského tela obohacuje o alikvotné tóny a nadobúda svoju konečnú podobu a farbu. Zvuky ľudského hlasu majú vzhľadom na svoju štruktúru podobu tónov alebo šumov a sú podstatou všeobecnej i umeleckej komunikácie. Problematikou ľudského hlasu a vokálnym prejavom človeka sa zaoberajú mnohí odborníci z rôznych vedných, a napokon i umeleckých odvetví. Napriek tomu možno na základe štúdia odbornej literatúry konštatovať, že problematika vokálneho prejavu v hudobno-dramatickej tvorbe a výchove nebola doposiaľ z pedagogického hľadiska komplexne spracovaná. Dôvodom je i rozširujúci sa diapazón vokálnych štýlov nonartificiálnej hudby, ktorá pod vplyvom rozvíjajúcich sa elektronických masmédií nadobúda od polovice 20. storočia čoraz významnejšie postavenie v hierarchii poslucháčskeho záujmu. V dôsledku toho základné umelecké školy i konzervatóriá zaznamenávajú zvýšený záujem o štúdium spevu neoperného zamerania. Umelecké školstvo na Slovensku, okrem hudobno-dramatického odboru na konzervatóriách, však neponúka ďalšie alternatívy štúdia spevu neoperného zamerania.⁶ Navyše na konzervatóriách v rámci hudobno-dramatického odboru vyučujú spev neoperného zamerania pedagógovia so špecializáciou práve na operný spev (dôsledok minulého i súčasného systému a štruktúry umeleckého vzdelávania na Slovensku). Títo pedagógovia nemajú žiadnu interpretačnú skúsenosť so žánrami spevu neoperného zamerania. V konfrontácii s touto skutočnosťou medzi pedagógom a študentom často dochádza k vzájomnému nepochopeniu a k nedôvere študentov voči práci pedagóga. V konečnom dôsledku tak dochádza k strate možnosti ovplyvniť kvalitu hlasového a interpretačného prejavu budúcich interpretov pestrej palety žánrov nonartificiálnej hudby. Vzhľadom na dané skutočnosti sme sa v dizertačnej práci *Práca s hlasom v hudobno-dramatickej výchove* rozhodli na jednej strane

⁶ Pre porovnanie v Českej republike možno muzikálový, populárny a jazzový spev študovať na Konzervatóriu a VOŠ – Vyššej odbornej škole Jaroslava Ježka v Prahe.

prezentovať elementy hlasového prejavu, využívaného v hudobno-dramatickej výchove a v speve neoperného zamerania a na druhej strane predložiť systém cvičení zefektívnenia výučby spevu neoperného zamerania. Vzhľadom na to je práca štruktúrovaná na teoretickú a praktickú časť (kvalitatívny výskum edukačného procesu na potvrdenie efektívnosti používaných uvoľňovacích, dychových a artikulačných cvičení). V teoretickej časti prinášame kategorizáciu vokálneho prejavu na tri elementárne zložky: reč, výrazové prostriedky reči a spev. Reč a výrazové prostriedky reči (smiech, plač, šepot, krik) tvoria súčasť interpretácie viacerých žánrov nonartificiálnej hudby. Preto ich poznaniu a nácviku treba venovať rovnakú pozornosť ako speváckemu prejavu. Za dôležitú zložku speváckej gramotnosti považujeme poznanie fyziologických zákonitostí tvorby hlasu. Preto v práci prezentujeme stručný súhrn predpokladov, ktoré umožnia lepšie využiť a udržiavať fonačné, respiračné a artikulačné orgány podieľajúce sa na tvorbe hlasu. Treba poznamenať, že dodnes sa hlasovej hygiene v pedagogickom procese neprpisuje primeraná dôležitosť, hoci nesprávne vedenie pri tvorbe hlasu môže spôsobiť trvalé poškodenie hlasového aparátu. Prínosom teoretickej časti práce je tiež návod na trvalú udržateľnosť hlasového potenciálu pri dodržiavaní zásad prevencie hlasovej hygieny. V praktickej časti predkladanej dizertačnej práce sme sa rozhodli spracovať systém cvičení, ktoré syntetizujú klasické, jazzové a pop-rockové technické spevácke cvičenia vo výučbe spevu neoperného zamerania. Ako možnú alternatívu zefektívnenia výučby spevu neoperného zamerania predkladáme aj systém uvoľňovacích, dychových a artikulačných cvičení, ktoré majú (ako dokazuje vyhodnotenie kvalitatívneho výskumu edukačného procesu) svoje nezastupiteľné miesto vo výučbe. Kvalitatívny výskum edukačného procesu (spracovaný metódou dlhodobého štruktúrovaného plánovaného pozorovania) vo výučbe spevu neoperného zamerania bol realizovaný na Súkromnom konzervatóriu v Nitre na výskumnej vzorke šiestich študentov, ktorí reprezentovali šesť ročníkov konzervatória. Počas sedemročnej pedagogickej praxe sme predkladaný systém cvičení mali možnosť aplikovať na súbore vyše sto študentov všetkých vekových kategórií. Preto môžeme s istotou konštatovať, že nielen na skúmanej vzorke šiestich študentov, ale aj u ostatných študentov sa vďaka nemu podarilo zvýšiť interpretačnú a technickú kvalitu spevu: hlasový prejav nadobudol znelosť, intonačnú istotu a hlasový rozsah študentov sa

postupne zväčšil. Uvoľňovacími cvičeniami sa študentom podarilo odstrániť pocit diskomfortu v speváckom prejave. Prostredníctvom aplikácie dychových cvičení sa študentom merateľne zväčšila dychová výdrž, čo viedlo k podstatne lepším výsledkom pri interpretácii. Aplikované artikulačné cvičenia prispeli na jednej strane k odhaleniu nedostatkov v rečovom prejave študentov, na druhej strane súčasne pomohli zlepšiť artikuláciu aj zrozumiteľnosť spievaného textu. Na základe výsledkov kvalitatívneho výskumu, aj na základe vlastnej pedagogickej praxe, sa preto nazdávame, že navrhovaný systém cvičení môže byť užitočnou praktickou pomôckou pre učiteľov spevu neoperného zamerania na základných umeleckých školách, aj na konzervatóriách.

6 SUMMARY

The submitted thesis focuses on the issue of voice in music-drama education. The primary aim of the thesis is to present voice elements utilised in music-drama education and not-opera singing and to introduce a system of exercises as an alternative for improving the effectivity of teaching. We deal with the human voice in theory as well as in practise. For the theoretical part, we explore the physiological patterns and determinants of voice production from the phoniatic aspect. For the practical part, we survey their utility in music-drama arts. We have conducted research in the area of non-opera singing education at the conservatory. The subject of our research is non-opera singing, which is examined by means of the suggested methodical procedures in the educational process. We introduce relaxation, breathing and articulatory exercises into this process, as well as three types of vocal technique exercises aimed at the improvement of non-opera singing education.

7 VÝBER Z POUŽITEJ LITERATÚRY

Z viacerých literárnych prameňov, ktoré sme uviedli v dizertačnej práci, do autoreferátu vyberáme nasledovné:

BOROVANSKÝ, L. a kol. 1979. *Sústavná anatómia človeka*. Bratislava : Osveta, 1979. 516 s.

CAMPBELL, M. 1998. *Sightsinging. The Complete Method for Singers*. Milwaukee : Hal Leonard corporation, 1998. 159 s. ISBN 0-7935-8191-5.

CLARK, M. R. 2002. *Singing, Acting and Movement in Opera. A Guide to Singer – getics*. Bloomington : Indiana University Press, 2002. 154 s. ISBN 0-253-21532-3.

ČEŠKOVÁ, O. 2008. *Pěvecká výchova*. Praha : Akadémie múzických umění v Praze, divadelní fakulta, katedra alternativního a loutkového divadla, 2008. 56 s. ISBN 978-80-7331-137-7..

FRIDMAN, L. 2006. *Populárna hudba. Vymedzenie – vývoj – prehľad žánrov*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta humanitných vied, 2006. 70 s. ISBN 80-8083-212-9.

FRIDMAN, L. 2007. *Populárna hudba a edukačný proces*. Banská Bystrica : Metodicko-pedagogické centrum, 2007. 72 s. ISBN 978-80-8041-515-0.

HUDECOVÁ, V. – KRBAŤA, P. 1991. *Typy fonačných porúch u spevákov a iných hlasových profesionálov, možnosti ich reedukácie*. Bratislava : Vysoká škola múzických umení v Bratislave, Hudobná fakulta, 1991. 43 s. ISBN 80-85182-15-7.

KUBÁTOVÁ, H. 1985. *Herci zpívají*. Praha : Supraphon, 1985. 164 s.

MALATINCOVÁ, E. 2005. *Spev a metodika spevu so zameraním na metodiku Anny Hrušovskej*. [Dizertačná práca.] Bratislava: Vysoká škola múzických umení v Bratislave, 2005. 177 s.

MICHALIDESOVÁ, A. 2012. *Rozvoj kreativity v hudobno-dramatickej výchove*. [Dizertačná práca.] Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2012. 153 s.

MISTRÍK, M. 1994. *Kapitoly o hereckom umení*. Bratislava : TÁLIA-press, 1994. 208 s. ISBN 80-85718-13-8.

RAWLINS, S. 2001. *21 Bebop Exercises For Vocalists and Instrumentalists*. Milwaukee : Hal Leonard corporation, 2001. 48 s. ISBN 0-634-03390-5.

VÁŇOVÁ, H. – SKOPAL, J. 2007. *Metodologie a logika výzkumu v hudební pedagogice*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, 2007. 198 s. ISBN 978-80-246-1367-3.

WEIR, M. 2005. *Jazz Singer's handbook*. New York : Alfred Music Publishing, 2005. 96 s. ISBN 978-0739033876.

ZÁBORSKÝ, V. 1991. *Výslovnosť a prednes*. Bratislava : Ústredná knižnica a ŠIS VŠMU, 1991. 106 s. ISBN 80-85182-16-5.

8 UMELECKÁ ČINNOSŤ DOKTORANDA

- Účasť na súťaži hudobno-pedagogických zamestnancov Chalupkovo Brezno 2009. V kategórii interpretácie umelých piesni Zlaté pásmo a titul Laureát Chalupkovho Brezna 2009;
- Komponovanie scénickej hudby pre Biele divadlo v Bratislave do predstavenia „Krvavá svadba“ od Federica Garcia Lorca (2010);
- Koncert komorného združenia Tubarose na hudobnom festivale „Sereďské kultúrne leto 2011“ v Sereďi (spev);
- Hudobný program na vernisáži Kataríny Kročkovej – Dórieovej v Tekovskom múzeu v Leviciach (spev, klavír, 2011);
- Hudobný program pri príležitosti odovzdávania cien medzinárodného festivalu Agrofilm 2011 v Centre výskumu živočíšnej výroby v Nitre (spev);
- Koncert Donau Trio v Quo Vadis v Bratislave (spev, 2011).

Koncertné turné v Japonsku 2011:

- Koncert Donau Trio v Japonsku, v Kagoshima Junshin Joshi University (spev, klavír).
 - Koncert Donau Trio v Japonsku, v Nojiri Kaizen Center (spev, klavír).
 - Koncert Donau Trio v Japonsku, v Yatsushiro Harmony Hall (spev, klavír).
 - Koncert Donau Trio v Japonsku, v Kosasebo Elementary School (spev, klavír) .
 - Koncert Donau Trio v Japonsku, v Gion Elementary School (spev, klavír).
-
- Účinkovanie na Lečo festivale s medzinárodnou účasťou vo Veľkých Kapušanoch – Citrovo-klavírne duo – (spev, klavír, 2012);
 - Účinkovanie pri odovzdávaní ocenení za biológiu na UKF v Nitre za účasti ministra školstva (spev, klavír, 2012);
 - Koncert komorného združenia Tubarose na hudobnom festivale „Trnavská hudobná jar 2012“ v Trnave (spev, klavír);
 - Vystúpenie na Benefičnom koncerte v DAB v Nitre (klavír, 2012);
 - Koncert komorného združenia Tubarose na hudobnom festivale „Trenčianska hudobná jeseň 2012“ v Trenčíne (spev);
 - Vystúpenie na 5. Akademickom plese nitrianskych univerzít v estrádnej hale PKO v Nitre (spev, 2012);
 - Vystúpenie v galaprograme „Dni univerzít“ v DAB v Nitre (spev, 2012);
 - Spevácke vystúpenie na festivale v Dunakiliti (Maďarsko, 2012);
 - Umelecký program pri príležitosti odovzdávania ceny za architektúru CEZAAR 2012 v Nitre (spev);
 - Vystúpenie pri príležitosti Dňa otcov 2012 vo Veľkých Uherciach (spev);
 - Koncert komorného združenia Tubarose na hudobnom festivale „Nitrianska hudobná jar 2013“ v Nitre (spev);
 - Vystúpenie na 6. Akademickom plese nitrianskych univerzít v estrádnej hale PKO v Nitre (spev, 2013);
 - Koncert k 10. Výročiu založenia Súkromného konzervatória v Nitre v DAB v Nitre (klavír, 2012);

- Spevákco-organový koncert v Trenčianskej Teplej (2013);
- Koncert komorného združenia Tubarose na hudobnom festivale „Bojnické hudobné leto 2013“ v Bojniciach (spev, klavír);
- Šansónový večer v Hoteli Mikádo v Nitre (spev, 2013);

Koncertné turné Niky Karch a Beáty Dubasovej (október 2013 – klavír a vokály): Martin, Piešťany, Topoľčany, Nitra, Humenné, Michalovce;

- Muzikálový večer v Hoteli Mikádo v Nitre (spev, 2014);

Koncertné turné Niky Karch a Beáty Dubasovej (marec 2014 – klavír a vokály): Prešov, Prievidza, Bratislava;

- Koncert Tubarose v Balassagyarmat (Maďarsko, spev, klavír, 2014);
- Spomienkový program venovaný básnikovi Jánovi Šimonovičovi, koncertná premiéra piesňového cyklu Zo strieborného rázcestia (spev, Siladice, 2014);
- Rozhlasová premiéra piesňového cyklu Zo strieborného rázcestia (text: Ján Šimonovič, hudba a klavír: Daniel Šimonovič, spev: Viktoria Nagyová) na rádiu Lumen (2014);
- Jazzový koncert pri príležitosti otvorenia Café Štefánik za účasti prezidenta SR (spev, Ivanka pri Dunaji, 2014);
- Vianočný koncert Niky Karch v Synagóge (klavír, vokál, 2014);
- Nahrávanie vokálov na CD – Way of the Queen - hudobného združenia Symfobia (2015);
- Komponovanie a nahrávanie single CD piesne *Zázrak* speváčke Nike Karch (klavír, vokál, 2015);

Súpis publikačnej činnosti

NAGYOVÁ, V. 2013. Uvoľňovacie, dychové, artikulačné cvičenia aplikované vo výučbe spevu In: *Teorie a praxe hudební výchovy III.*, Praha : Karlova univerzita v Prahe, s.120-126. ISBN 978-80-7290-724-3.

NAGYOVÁ, V. 2014. Reč a jej nácvik v hudobno-dramatickej výchove In: *Mezinárodní Masarykova konference. Recenzovaný*

sborník příspěvku mezinárodní vědecké konference. Ročník V., Hradec Králové : Magnanimitas, s. 2320-2328. ISBN 978-80-87952-07-8.

Súpis vedeckej činnosti

- Vystúpenie na konferencii s medzinárodnou účasťou „*Študentská vedecká konferencia*“, Ostravská univerzita v Ostrave, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej výchovy, Ostrava 23. apríl 2013.
- Vystúpenie na vedeckej konferencii doktorandov s medzinárodnou účasťou „*Teorie a praxe hudební výchovy III.*“ Univerzita Karlova v Prahe, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej výchovy, Praha 14. a 15. november 2013.

Umelecko-výchovná činnosť

- Pedagóg spevu neoperného zamerania v odbore hudobno-dramatické umenie na Súkromnom konzervatóriu v Nitre (2010-2015);
- Vedúca odboru spevu neoperného zamerania v odbore hudobno-dramatické umenie na Súkromnom konzervatóriu v Nitre (2014-2015);
- Hlasový pedagóg na Súkromnej základnej umeleckej škole Heleny Madariovej v Nitre a v Bratislave (2010-2015);
- Súťaž Superstar nitrianskych univerzít (2010-2015) – predseda poroty;
- Súťaž v speve neoperného zamerania Priestor pre talent (2015) – člen poroty.